

STŘEDOVĚKÁ EVROPA

Středověk trval 5. do 15. století.

Ovšem jeho nejtypičtější fází bylo období **vrcholného středověku** (11.–13. století).

Feudalismus

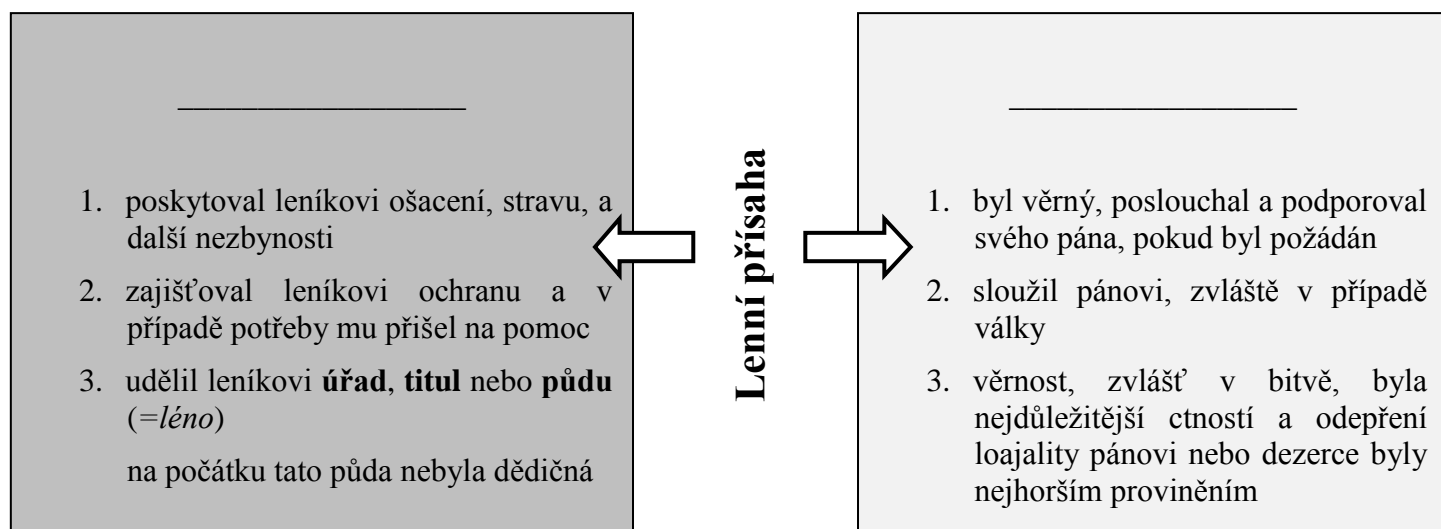
Feudalismus **nebyl časové období**. Byl to **systém vzájemné ochrany a služeb**. Byl založen na **pevném rozvrstvení společnosti, tzv. trojím lidu**.

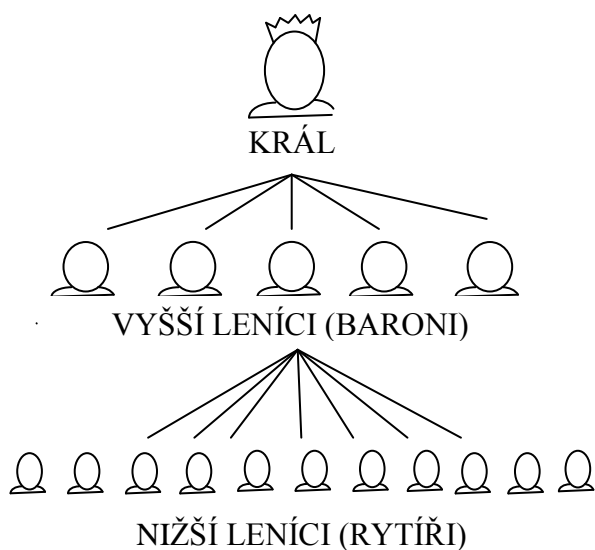
ÚLOHA 1: Doplňte názvy společenských vrstev.

1. _____ = tito lidé pracovali nejen sami pro sebe, ale i pro další dvě společenské vrstvy. Neměli přístup k vzdělání a nemohli rozhodovat za ostatní, ani sami za sebe. Většina z nich byli **nevolníci**. Nevolnictví bylo společenské a zákonné postavení, kdy člověk příslušel k určitému místu a nemohl jej opustit, ani uzavřít sňatek bez povolení svého pána.
2. _____ = tato společenská vrstva vládla těm, kteří pracovali. Také je ovšem chránila. Tito lidé vlastnili nejvíce majetku. Jejich bohatství se z většiny zakládalo na vlastnictví půdy.
3. _____ = tito lidé pečovali o náboženskou víru a „nesmrtelné duše“ druhých dvou společenských vrstev. Modlili se za ně a dohlíželi, aby se modlili i ostatní.

Slovo *feudalismus* pochází z latinského slova *feudum*, což znamená *léno*. Nejdříve se léna vyvinula ve franském království za vlády Karlovců.

Feudální vztah byl mezi **lenním pánem** a jeho **leníkem (vazalem)** – a odrážel jejich zájmy:

Později se půda a tituly staly dědičnými, a tak vznikla **dědičná aristokracie**.

Rytířstvo

Rytíři byli válečníci, příslušníci nižší šlechty, kteří bojovali za svého lenního pána. Aby se stal rytířem, musel malý chlapec nejdříve sloužit jako **páže**, a potom jako **panoš**. Pasování na rytíře většinou prováděl král, který se dotkl rytířova ramene mečem a řekl: „*Ve jménu Boha a svatého Jiří tě pasuji na rytíře.*“

Být rytířem bylo velmi nákladné a výstroj a výzbroj se získávaly buďto od lenního pána nebo z turnajů a bitev. Rytíři museli být velmi zkušení jezdci – jejich koně byli speciálně vyšlechtěni a vycvičeni pro sílu, rychlost a spolehlivost v bitvě.

Církev

Ať se to dnes může zdát těžko uvěřitelné, většina středověkých lidí skutečně věřila v Boha. To církvi zaručovalo obrovský vliv na všechny vrstvy středověké společnosti.

Církev byla vybudována na základech křesťanské organizace z dob římského impéria. V raném středověku uchovávala znalost čtení a psaní.

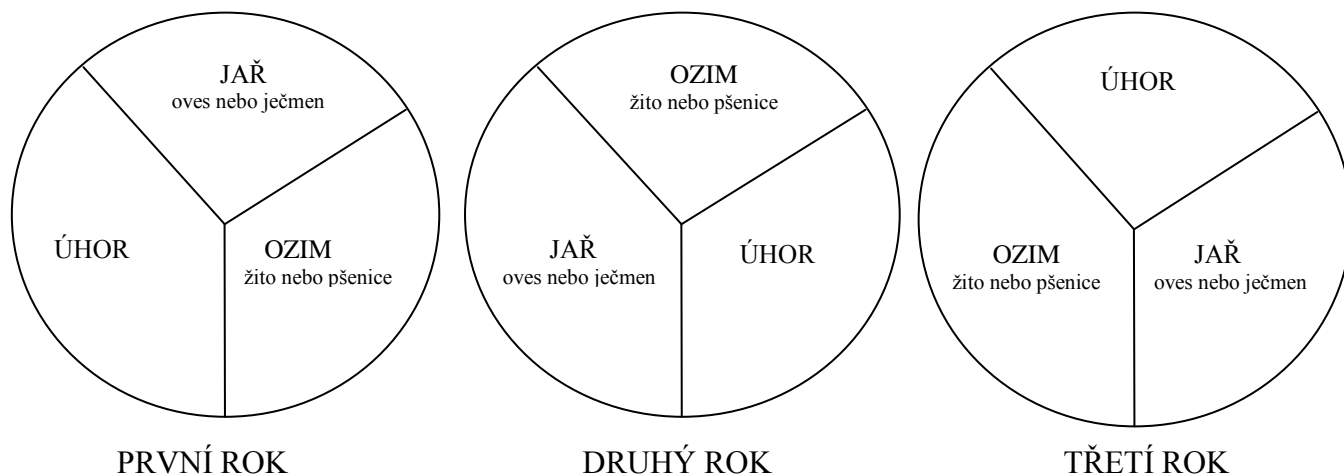
Roku **525** svatý **Benedikt z Nursie** založil první **klášter Monte Cassino** v Itálii. Rovněž sepsal **pravidla chování mnichů v klášteře** (*Regula sancti Benedicti*). A tak založil **řád benediktinů**.

ÚLOHA 2: Co víte o každodenním životě mnichů a jeptišek v klášteře?
(náповěda – poslušnost, modlitba, chudoba, celibát, práce)

Později byly založeny další řády, např. **cisterciáci** (řád založen v 11. století ve Francii, přísnější regule než benediktini, velmi pracovití – zemědělství), **kartuziáni** (řád založen v 11. století ve Francii, žili v téměř úplném tichu, vegetariáni), **františkáni** (řád založen v roce 1209 **sv. Františkem z Assisi** v Itálii, vzdali se svého pozemského majetku, cestovali a kázali), **dominikáni** (řád založen v roce 1216 ve Španělsku, učili a kázali obyčejným lidem o křesťanství, velmi vzdělaní, učitelé, později se podíleli na španělské inkvizici).

Převratné změny v zemědělství

Ve středověku byly vyvinuty nové metody obhospodařování zemědělské půdy, např. **trojpolní systém** (viz obrázek). Jedna třetina půdy byla oseta na podzim, druhá ovsem nebo ječmenem na jaře a třetí ležela po celý rok ladem. Trojpolní systém s **použitím těžkého pluhu** a také **mlýnů** vedl k intenzivnějšímu využití orné půdy, a tak i ke **zvýšení přebytku a rychlejšímu populačnímu růstu**.

Trojpolní systém střídání plodin

Středověká města

Na začátku středověku osídlení městského typu spíše mizelo. Avšak zemědělská revoluce a populační růst vedly k růstu měst – **urbanizaci**.

Středověká města vypadala jinak než dnes. Stále měla napůl zemědělský charakter a byla necivilizovaná. Ulice nebyly dlážděné, byly přelidněné a hygienické podmínky byly velmi nedostatečné. Zvířata žila i umírala na ulicích. Neexistovaly žádné záchody, povrch ulice většinou pokrývalo bláto, ale i lidské a zvířecí výkaly. Díky tomu se velmi rychle šířily **infekční nemoci**, často s fatálními důsledky. Nejhorší z nich byl mor.

Navzdory tomu byli obyvatelé města velmi pyšní, že v něm mohou žít. Na rozdíl od nevolníků na venkově byli svobodní. Nikdo nebyl nucen k práci.

Každé město mělo **listinu práv**, která určovala jeho práva, např. volit si purkmistra a městskou radu, konat trh, vařit pivo a popravovat odsouzené.

Obchodníci a řemeslníci se organizovali do **cechů**, které řídily jejich práci a chránily jejich práva.

Obchod ve středověku

Změny v zemědělství a výraznější projevy životního stylu šlechty vedly k **obnovení obchodu**. Na místní úrovni lidé obchodovali na **trzích** ve městech nebo větších vesnicích, kde rolníci prodávali nadbytečné výtěžky a řemeslníci své výrobky. Obchod se dále šířil **po řekách, na moři a na zemi**. Nejdříve bylo obtížné cestovat, ale později stavby mostů, lepších cest a lodí dálkový obchod usnadnily.

Italské městské státy (Janov, Pisa, Benátky) se staly obchodními velmocemi mezi 11. a 13. stoletím. Obchodovali zejména ve Středomoří, a zvláště s východem (Orientem). Nejžádanějším zbožím bylo **koření, drahé kameny, parfémy a vzácné látky (hedvábí)**, které prodávali do zbytku Evropy.

Později v Pobaltí vznikla **hanzovní liga**, zvláště v severním Německu. Byla to organizace obchodních měst podél baltského pobřeží, např. **Brémy, Lübeck** nebo **Gdaňsk**. Růst obchodu napomáhal vzniku **měnové ekonomiky**.

ÚLOHA 3: Odkud kam byly podle vás převáženy tyto obchodní artikly? (použijte mapu nebo atlas)
víno, hedvábí, koření, dřevo, vlna, parfémy, vzácné koberce, zvířecí kůže (kožichy)

ÚLOHA 4: Napadají vás nějaké dlouhodobé důsledky dálkového námořního obchodu?

Mor

Moru se říkalo **černá smrt**. Způsobovaly ho bakterie a měl dvě formy – dýmějovou (60% úmrtnost) a plicní (90% úmrtnost). Infekci šířily krysy a blízký kontakt mezi lidmi, zvláště v přelidněných středověkých městech se špatnou hygienou. Nejhorší epidemie proběhla v letech **1347 – 1348** (zemřela jedna čtvrtina evropské populace). Mor se potom vrátil ještě mnohokrát (např. 1360, 1391) až do 18. století. Morová rána téměř vždy způsobila ve městech paniku a ovlivnila životy všech.

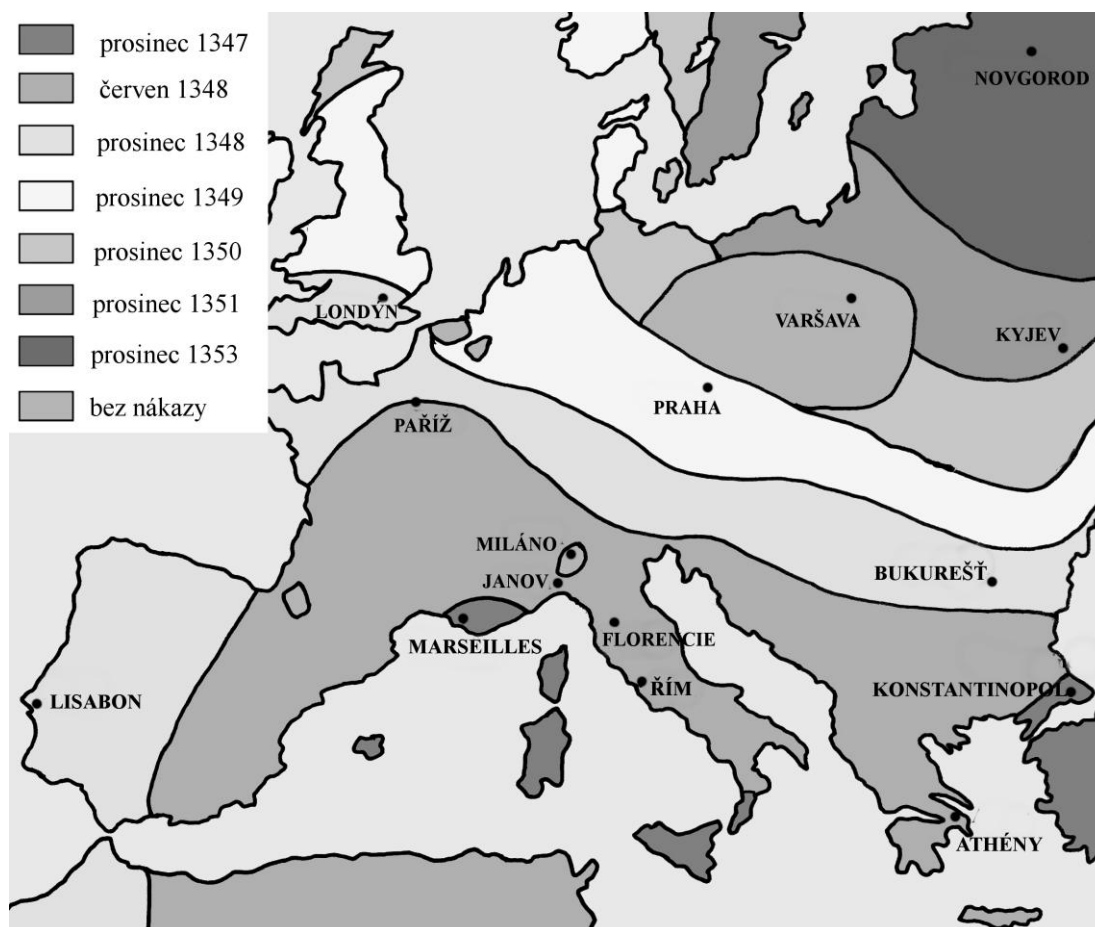
PRAMEN

„Většina chudých musela zůstat doma. Tisíce onemocněly, a protože neměli žádné služebnictvo, které by se o ně staralo, téměř všichni zemřeli. Mnoho jich zemřelo na ulici a úmrtí v domě byla většinou objevena až sousedy, kvůli zápachu rozkládajících se těl. Všude ležela těla.”

“Nejenže se občané vyhýbali jeden druhému, zanedbávali své sousedy a zřídka navštěvovali své příbuzné, mluvili s nimi jen z bezpečné vzdálenosti; lidé byli morem tak vyděšeni, že bratr opustil bratra, strýcové opustili synovce, dokonce manželky své manžele. A ještě hůře, co svět dříve neviděl, rodiče se odmítli starat a pečovat o své vlastní děti a chovali se, jakoby s nimi neměli nic společného.”

(Boccaccio, Úvod k Dekameronu, 1351)

ÚLOHA 5: Tato mapa ukazuje, jak se epidemie roku 1347 šířila. Napište, odkud mor do Evropy přivezly obchodní lodě a kterým směrem se mor dále šířil kontinentem:

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Židé ve středověké společnosti

Středověká společnost byla k Židům velmi nepřátelská. Hlavním důvodem bylo to, že křesťané Židy vinili ze smrti Ježíše Krista. Stejně tak i kvůli odlišnému životnímu stylu se jim Židé zdáli podivní a podezřelí.

ÚLOHA 6: Víte, co tyto pojmy znamenají?

chanuka =

rabbi =

košer =

kipa (jarmulka) =

sabat =

ghetto =

Židé byli na okraji společnosti. Museli žít odděleně od křesťanů, v židovských čtvrtích, zvaných ghetto. Křesťané měli zakázáno provozovat lichvu (půjčovat lidem peníze na úrok) a tak když potřebovali půjčku, Židé pro ně představovali dobrý zdroj peněz. Židé se tedy specializovali na **půjčování peněz** a jiné **finanční služby**. Někteří zbohatli natolik, že si od nich půjčoval dokonce i král.

V dobách míru vedle sebe křesťané a Židé žili celkem bez problémů a většinou si jedni druhých nevšimli. Ovšem za rušných časů křížových výprav nebo když přišla morová rána, se křesťané vrhli na Židy jako na příčinu všech problémů. V takových případech napadli ghetto a povraždili Židy, kteří zde žili. Takové události nazýváme **pogromy**.

Stručný přehled dějin středověké evropy

ŠPANĚLSKO

- **Vizigótská říše** (419- 711)
- **711 – Arabové začali dobývat** Pyrenejský poloostrov, založili **Cordobský kalifát** pod vládou Umajjovců
- **718 – 1492 – Reconquista** (= znovudobytí) Pyrenejského poloostrova španělskými státy, krok za krokem
 - Karel Veliký – Španělská marka (**Píseň Rolandova**)
 - Alfonso VI. Kastilský – dobyl Toledo v roce 1085 – **El Cid** a jeho soukromá armáda dobyli Valencii
 - Muslimové se bránili – Almorávidé, Almohadové (radikálové ze severní Afriky)
 - **1212 ✕ Las Navas de Tolosa** → pouze Granada zůstala v rukou muslimů
 - 1469 – **Isabella Kastilská se provdala za Ferdinanda Aragonského**
 - **1492 – Castille a Aragon dobyly Granadu** → **sjednocení Španělska**

FRANCIE

- částí **Franské říše** → **843 Verdunská smlouva** → **Západofranská říše**
- **Normané zaútočili** → **911 normanský náčelník Rollo získal Normandii jako léno**
- **987 Karlovcí vymřeli** → nová dynastie **Kapetovců** (987-1328) založena **Hugem Kapetem**
- **1066 – Vilém Dobyvatel** (vévoda Normandie) se stal také anglickým králem
- **králové Anglie ovládali více než polovinu Francie** (Jindřich II. vládl dvěma třetinám Francie, zvláště po své svatbě s **Eleanor Akvitánskou**)
- **války mezi Anglií a Francií**
Richard I. anglický král (1189-1199) x **Filip II. August** francouzský král (1180-1223)
- **křížová výprava proti Albigenským** 1208-1229

- Francie získala zpět většinu svých území od **Jana Bezzemka** (anglický král)
- **Filip IV. Sličný** (1285-1314) centralizoval monarchii a posílil královskou moc a přenesl **papežství do Avignonu** (1309-1377) → papežství pod francouzskou kontrolou
- roku **1337** začala **Stoletá válka**

ANGLIE

- **Sedm anglosaských království**
- **dánské invaze** – **Alfréd Veliký**, král Wessexu (871-899) bojoval s Dány, po svém vítězství u Edingtonu s nimi podepsal smlouvu
- **Danelaw** – dánská část Anglie
- **Knut Veliký**, dánský král (995-1035) **dobyl Anglii**
- po jeho smrti vládli v Anglii opět anglosaští králové

- **1066 – Vilém I. Normanský (Vilém Dobyvatel)** (1066-1085) **invaze do Anglie** → bojoval o trůn proti druhému kandidátu **Haroldu II. Godwinsonovi** (Sas) → **× Hastings 1066** (Harold byl zabit a Normané zvítězili) → **Vilém se stal jako Vilém I. králem Anglie**
 - Vilém I – původem nemanželský syn normandského vévody, byl také vazalem francouzského krále, byl moudrý a měl rád kulturu, položil základy silné národní monarchii
 - **ÚLOHA 7: Vysvětli, proč asi Anglo-saská kronika o Vilémovi píše:**
„Byl to velmi přísný a násilný muž, takže se nikdo neopovážil přičít jeho vůli...“ a... „byl silnější, než kterýkoliv z jeho předchůdců.“
 - **normanská vláda v Anglii** (francouzská řeč a dvorské způsoby, přejat francouzský feudální systém, šerifové, *Kniha posledního soudu* = *the Domesday Book*)
- **Jindřich II. Plantagenet** (1154-1189), manželství s **Eleanor Akvitánskou** (byla považována za nejkrásnější ženu své doby), vládl **dvěma třetinám Francie** (viz mapa vpravo)
- **Richard I. Lví srdce** (1189-1199) – veliký válečník, účastník křížové výpravy, hodně času strávil mimo Anglii
- **Jan Bezzemek** (1199-1216)
 - mladší bratr Richarda I, vládl Anglii, když byl Richard na křížových výpravách a později se stal jeho dědicem
 - protože odmítl poslouchat svého lenního pána (ohledně francouzských teritorií) francouzského krále Filipa II a kvůli

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

podezření, že nechal zavraždit vlastního synovce, Jan ztratil **většinu anglických území ve Francii**

- svou vládou zavinil mnoho povstání v Anglii
- **1215** – anglická šlechta donutila krále Jana podepsat **Magnu Chartu**, což garantovalo privilegia šlechtě a oslabovalo moc krále

ÚLOHA 8:

Přečtěte si tyto úryvky z Magny Charty a vysvětlete, jaké problémy měli král a šlechta. Měli veknovští poddaní nějaká práva?

„Žádný konštábl nebo jiný královský úředník nevezme obilí nebo jiné zboží od žádného muže, aniž by za ně okamžitě zaplatil ...

...žádný úředník nemůže postavit člověka před soud, aniž by měl věrohodné svědky, kteří by jeho obvinění potvrdili...

...žádný svobodný muž nesmí být zatčen ani uvězněn, ani zbaven svých práv či majetku, ani vyhnán do exilu, ani jakkoliv připraven o své postavení, nesmí být proti němu použito síly, s výjimkou zákonného odsouzení příslušníky jeho vlastní vrstvy nebo zákony této země...

...nikdo nebude muset za právo či spravedlnost platit, a nikomu tyto nebudou odepřeny ani pozdrženy...

...šlechticové si zvolí dvacet pět ze svých řad, kteří budou ze všech sil dohlížet na mír a svobody udělené a potvrzené touto listinou. Kdokoliv může přísaha poslušnost příkazů oněch dvaceti pěti mužů, aby byla nařízení v této listině plněna ...

- 1265 – **Simon de Montfort** svolal první **“parlament”** (radu šlechticů) založenou na Magně Chartě
- **Edward I.** (1272-1307) – **podmanil si Wales**
 - **dobyl Skotsko** (povstání vedené **Williamem Wallace**)
 - pravidelná zasedání **“parlamentu”**
- **Edward II.** – ztratil Skotsko roku **1314** **× Bannockburn** → **Skotsko nezávislé** (král **Robert Bruce**)
- **Edward III.** (1327-1377) – **počátek Stoleté války**

SVATÁ ŘÍŠE ŘÍMSKÁ

- část Franské říše → **843 Verdunská smlouva** → **Východofranská říše**
- 911 – Karlovcí vymřeli
- 919 – **Jindřich Ptáčník** (919-936) založil **saskou dynastii**
- **Ota Veliký** (936-973)
 - **955** - porazil **Maďary v bitvě na řece Lechu** (s pomocí českého Boleslava II.)
 - **962** – **korunovace císařem v Římě** → **Svatá říše římská založena** – *renovatio imperii*

ÚLOHA 9: Napište, co bylo potřeba, aby se člověk stal:

a. králem Svaté říše římské:

b. císařem Svaté říše římské:

- **Ota III.** (983-1002) – spolupracoval s papežem **Sylvestrem II.** na vytvoření **“univerzální křesťanské Evropy,”** podporoval a využíval kulturu ve Svaté říši římské – **Otonská renesance**
- **Jindřich IV.** (1056-1106) měl **spor s papežem Řehořem VII.** (1073-1085) – **Boj o investituru**
- **1122** – **konkordát wormský** – kompromis, konec boje o investituru
- **Fridrich I. Barbarossa** (1152-1190) – usiloval o centralizaci císařské moci (uspěl na německém území)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- 1197-1215 – spor mezi Filipem Švábským (**Štauf**) a Otou IV. Brunšvickým (**Welf**) → Přemysl I. za svou pomoc získal titul krále
- **Fridrich II.** (1215-1250) král sicilský, vzdělaný, uměl arabsky a vládl spíše jako orientální despota
- **feudální roztržitost** – králové slabí, nezasahovali, silná šlechta

ITÁLIE

- nejednotná, rozdělená na tři části:
- **severní Itálie – městské státy**
 - teoreticky součástí Svaté říše římské, ale ve skutečnosti silné a prosperující městské státy (**Benátky, Janov, Miláno, Florencie**)
 - spory s králi Svaté říše římské (Jindřich IV., Fridrich I.)
 - obchodní centrum Evropy – obchodování s dalekým Východem
 - města velmi bohatla → změna životního stylu → kolébka renesance
- **střední Itálie – papežský stát**
 - teoreticky součástí Svaté říše, ale díky nedostatečné ochraně ze strany císaře se stala nezávislým územím papeže
 - myšlenka svrchované moci papežů nad králi – “univerzální křesťanská Evropa”
 - **Řehoř VII.** (1073-1085) – boj o investituru
 - **Urban II.** (1088-1099) – první křížová výprava
 - **Inocenc III.** (1198-1216) – vrchol papežské moci
 - **1215 čtvrtý lateránský koncil** (církve nezávislá a králové se nevměšovali do jejích záležitostí)
 - Inocencův kandidát Fridrich II. se stal králem Svaté říše římské
 - **Bonifác VIII.** (1294-1303) se pokusil vládnout nad králi, spory s Filipem IV. francouzským králem
- **jižní Itálie – Sicilské království**
 - od 9. století součástí arabské říše
 - papežové podporovali Normany v dobývání tohoto území v 2. polovině 11. století
 - normanské Sicilské království = Sicílie + jižní Itálie
 - tři oficiální jazyky (latina, řečtina, arabština)
 - arabští poradci vlády, kulturní inspirace
 - pravděpodobně nejbohatší království v Evropě – **Roger II.** (1101-1154)
 - **Fridrich II.** sicilský král
 - od 14. století pod vládou Aragonie (**Španělsko**)

KYJEVSKÁ RUS

- 9. století – **švédští Vikingové (Varjagové)** založili první obchodní základny **Novgorod** a **Kyjev**
- **Oleg** (882-912) obě území sjednotil
- **Vladimír Svatý** (978-1015) přijal křesťanství
- **Jaroslav Moudrý** (1019-1054) největší území, ale bylo rozděleno mezi jeho syny
- **1223-1241** dobytí **Mongoly** → **chanát Zlaté hordy**

SEVERNÍ EVROPA

- vpády Vikingů **do Evropy** → království **norské, dánské a švédské**
- **Knut Veliký** (995-1035) sjednotil všechna tři království → po jeho smrti opět nezávislá
- 1397 – 1514 **Kalmarská unie** je znovu sjednotila
- avšak **Švédsko se později oddělilo** a začalo si podmaňovat Pobaltí
- 1226 – **Řád německých rytířů** v Prusku založil křižácký stát

ÚLOHA 10:

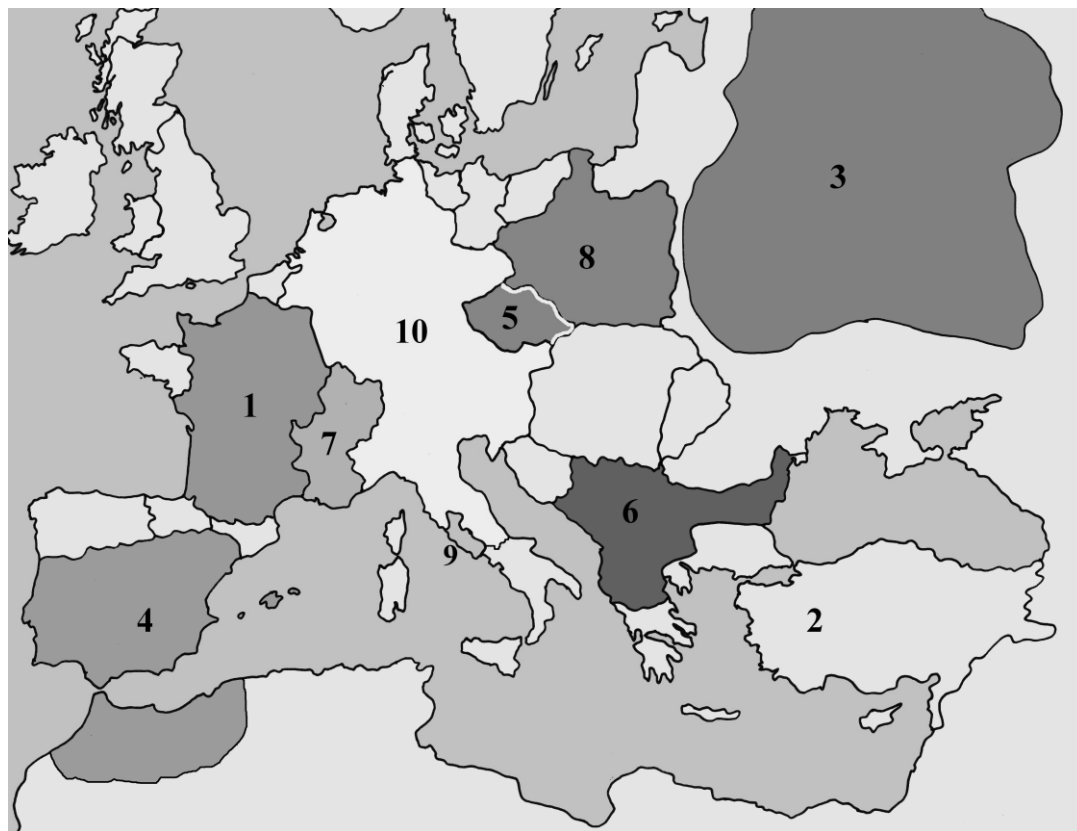
Napište, která teritoria si podmanili:

norští Vikingové: _____

švédští Vikingové: _____

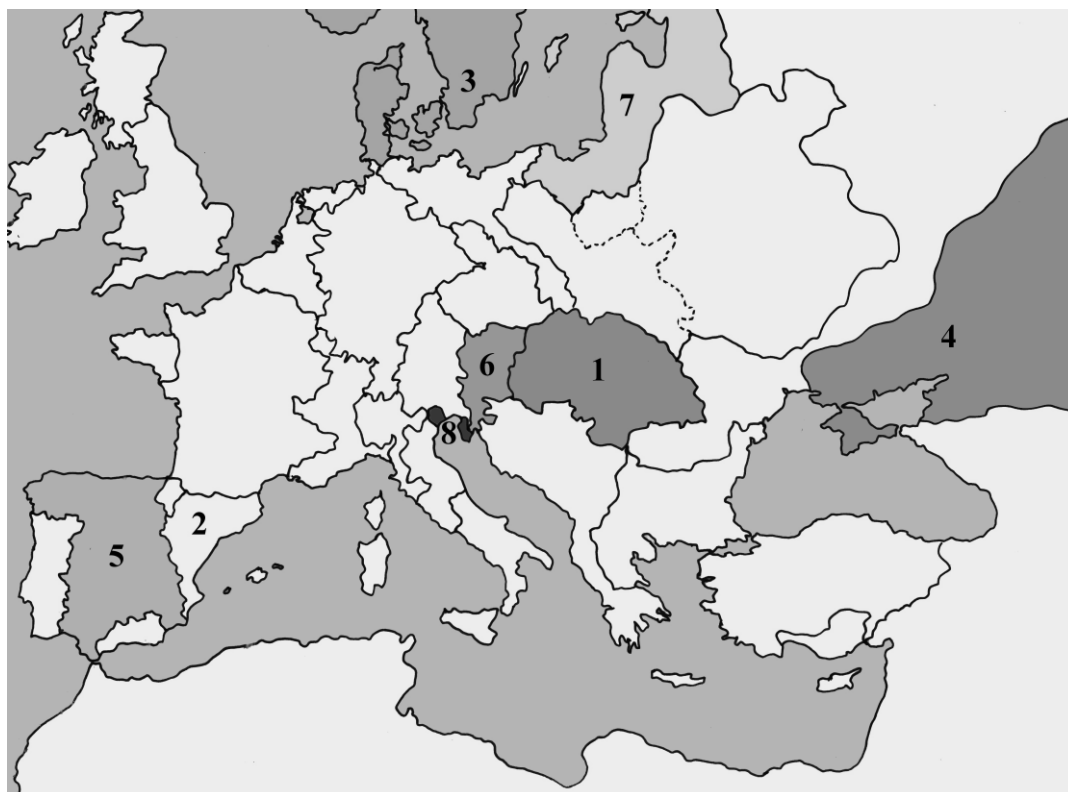
dánští Vikingové: _____

ÚLOHA 11: Označte státy a území na následujících mapách.

Evropa v roce 1000

- Cordobský kalifát
- Franské království
- Burgundské království
- Svatá říše římská
- Papežský stát
- Kyjevská Rus
- Knižectví české
- Bulharská říše
- Byzantská říše
- Polské knížectví

Evropa v roce 1400

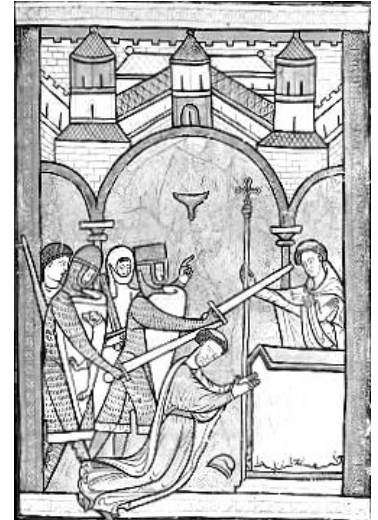
- ___ Kastilské království
- ___ Rakousko
- ___ Uherské království
- ___ Království Aragonie
- ___ chanát Zlaté Hordy
- ___ území Řádu německých rytířů
- ___ Benátky
- ___ Kalmarská unie

(Tyto mapy zobrazují pouze vybrané státy a území, nejedná se o kompletní politickou mapu)

Zápas mezi církevní a světskou mocí

- **Konstantinova donace** – falzifikát z 8. století zhotovený pro papeže Silvestra I., údajně podepsaný císařem Konstantinem. Dokládá teoretické právo středověkých papežů soudit krále a císaře, a dokonce svrchovanou panovnickou moc nad ostatními panovníky západní civilizace. Na jeho základě papežové hájili své právo korunovat západní císaře a vynucovali si poslušnost celé západní církve.
- **Karel Veliký** – podporoval papeže penězi, ale v rámci své Franské říše si králové udržovali autoritu nad církví.
- **Rostislav** – Velká Morava, úsilí o právo jmenovat vlastní biskupy. Proč?
- **Ota I. Veliký** a **Ota III.** – napomohli založit nové církevní organizace v nových královstvích Uher, Čech a Polska pod přímou kontrolou papeže. Jaká výhoda jim z toho plynula?
- 12. století – císař Svaté říše římské **Jindřich III.** dosadil reformního papeže **Lea IX.** Ten chtěl kontrolu nad jmenováním biskupů, ale biskupové, opati a farní kněží byli vazalové svých lenních pánů, kteří jim propůjčovali půdu a majetek, a tak měli jisté právo ovlivňovat jmenování do církevních úřadů.
- císař Svaté říše římské **Jindřich IV.** (proti **Řehoři VII.**) – **BOJ O INVESTITURU (1073 – 1077):**

- **1122 – konkordát wormský** – císař Jindřich V. – císařové se vzdali práva uvádět biskupy do úřadu (s berlou a prstenem), ale za pozemky museli složit přísahu věrnosti králi.
- **1170** – anglický král **Jindřich II.** vytvořil vlastní systém zákonů a zvláště královského soudnictví (královské soudy) a neměl v úmyslu se této soudní moci vzdát ve prospěch papeže. Papežský zástupce v Anglii, **arcibiskup z Canterbury, Tomáš Becket**, byl zavražděn, protože se přel s králem Jindřichem kvůli právu církve exkomunikovat královské úředníky, nárok na příjem z uprázdněných diecézí, právo potrestat kněží, pokud spáchali zločin a právo šlechty odvolat se navzdory králově autoritě do Říma.

Vražda Thomase Becketa

- 1159-1181 – císař **Frichrich Barbarossa** stále bojoval proti **papeži Alexandrovi III.** o svou pozici. Alexandr prohlašoval, že císařská koruna bylo léno poskytované papežem římsko-německému králi. To ovšem znamenalo, že potom papež Inocenc III. (1198-1216) podléhal Bohu, ale jeho moc byla vyšší než moc člověka, a královská moc vlastně čerpala svůj lesk z papežské autority.
- **Alexandr III.** svou moc užíval ke jmenování králů – Sicílie, Aragonie a Portugalska, polský král a na čas i král Anglie – ti všichni jej uznávali jako svého lenního pána. Zasahoval do vnitřních záležitostí Francie a uzurpoval si právo soudit spory mezi králi Anglie a Francie. Nakonec zasáhl i do sporu, kdo se má stát novým králem Svaté říše římské.
- **Filip IV.** francouzský a Edward I. anglický vedli spor s papežem **Bonifácem VIII.** o právo uvalit na církve daně (oba potřebovali financovat nákladné války). Nakonec se Filip s Bonifácem znovu rozkmotřil kvůli zatčení a soudu francouzského biskupa. Bonifác vydal **bulu Unam Sanctam** v roce 1302:

„...a tedy prohlašujeme a závazně nařizujeme, že je pro každou bytost v zájmu její spásy nezbytné, aby byla poddaným římského pontifikátu [papežství]...“

Filip reagoval posláním vojska a Bonifáce zajal, pokořil a potupil.

V roce 1309 Klement V., papež původem z Francie, se přestěhoval do Avignonu, který zůstal sídlem papežů až do roku 1376 – všichni byli Francouzi, pod vlivem francouzských králů = **Avignonské papežství (1309-1376)**

Křížové výpravy

ÚLOHA 12: Co je křížová výprava? Vymyslete definici.

- **Jeruzalém**
 - významný pro **Židy, křesťany, muslimy**; **poutníci** těchto náboženství cestovali do Jeruzaléma za náboženským posláním, arabští muslimové dovozovali křesťanům město navštěvovat
 - ale – v 11. století se seldžučtí **Turkové** přesunuli ze střední Asie na západ a podmanili si Persii, Sýrii a Egypt
 - v roce 1071 porazili Byzantskou říši u **Manzikertu** a roku 1076 **dobyli Jeruzalém** –tito muslimové již nesouhlasili se vstupem křesťanských poutníků do Svaté země
- papež **Urban II.** ve své řeči v **Clermontu** (Francie) v roce **1095** vyzval k účasti na křížové výpravě a lidé se začali dobrovolně hlásit, zejména ze západní Evropy. Na šatech nosili červené kříže (~bojovníci za Krista) - **křížáci**
- Proč by se lidé dobrovolně hlásili na křížovou výpravu?
- **1096 – První křížová výprava – výprava chudinů**

- **1096 – První křížová výprava – šlechtická fáze** - Raymond z Toulouse, Godfrey de Bouillon a Robert vévoda z Normandie, **dosáhli Jeruzaléma a dobyli ho roku 1099**, všechny povraždili, včetně Židů. První křížová výprava skončila založením čtyř křesťanských království: (viz mapa)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ÚLOHA 13: Přečtěte si následující výpovědi o obléhání a dobytí Jeruzaléma a rozhodněte, zda je autorem každého z nich křesťan či muslim:

PRAMEN A

„Godfrey de Bouillon a jeho bratr Baldwin statečně bojovali v obléhací věži. Potom jeden z našich rytířů, jménem Lethold, vyšplhal po hradbě města. Všichni obránci prchali podél hradeb a naši muži je pronásledovali, zabíjejíc je, až k Šalamounovu chrámu. Tam potom došlo k takovému krveprolití, že jsme stáli po kotníky v jejich krvi.“

PRAMEN B

Když Židé vyhledali útočiště ve své synagoze, „Frankové ji zapálili nad jejich hlavami,“ a všichni uvnitř zemřeli.

PRAMEN C

„...když jsme pohany porazili, naši muži jich vzali mnoho do zajetí, muže i ženy, buď je zabili nebo si je nechali jako zajatce, podle toho, jak chtěli... [Naši vůdci] také poručili všechny mrtvé Saracény vyhodit ven kvůli strašnému zápachu, jelikož celé město bylo plné jejich mrtvol. A tak živí Saraceni odtáhli své mrtvé pře brány a navršili je na hromady jako domy. Nikdo dosud neviděl ani neslyšel o takovém masakrování pohanů, protože pohřební hranice z nich vytvořené vypadaly jako domy a nikdo nezná jejich počet, kromě Boha samotného...“

PRAMEN D

„V tomto chrámu [oblast Chrámové hory] bylo zabito deset tisíc. Skutečně, kdybyste tam byli, kotníky vašich nohou by byly rudé od krve pobitých. Co třeba dodat? Nikdo nebyl ponechán živý; ani ženy a děti nebyly ušetřeny.“

- během 12. století byla Sýrie znovu dobyta muslimy a roku 1144 **padla Edessa**
- 1146 - 1150 – **Druhá křížová výprava** – Ludvík VII. dobyl Damašek
- **1187 – bitva u Hattínu** - legendární **sultán Saladin znovu dobyl Jeruzalém**, což vedlo k:
- 1189 - 1192 – **Třetí křížová výprava** - císař **Fridrich Barbarossa**, **Filip II. francouzský**, **Richard I. anglický** → Fridrich se po cestě utopil, Filip se před koncem vrátil do Francie, Richard dosáhl Jeruzaléma, nedokázal ho dobýt → tak podepsal mírovou smlouvu se Saladinem (křesťanství poutníci opět směli do Jeruzaléma)
- 1202 - 1204 – **Čtvrtá křížová výprava** – financována Benátkami (soupeři Konstantinopole), směr výpravy odvrácen na Konstantinopol, která byla dobyta, napadli i Egypt
- **1212 – Dětská výprava** – založena na myšlence, že dětem by Bůh pomohl k úspěchu, protože:
 - většinou dvanáctiletí, okolo 30,000 dětí, zemřely nebo byly prodány v Egyptě do otroctví
- 1218 - 1221 – **Pátá křížová výprava** - císař **Fridrich II.** (ač sám v Boha nevěřil), dosáhla Egypta, ale jinak neuspěla
- 1228 - 1229 – **Šestá křížová výprava** - Fridrich II., vyjednával s muslimy a získal zpět Jeruzalém (ale Turci město dobyli zpět roku 1244)
- 1248 - 1254 – **Sedmá křížová výprava** – vedená Ludvíkem IX., byla poražena v Egyptě
- mezitím: 1258 - Bagdád dobyt **Mongoly**
- 1260 – Mongolští nájezdníci poraženi egyptskými Mameluky, **pád Abbásovců**
→ **nástup Osmanské říše** kolem roku 1400
- 1270 – **Osmá křížová výprava** - **Ludvík IX.**, přistála v Tunisu, ale armáda byla postižena morem
→ Ludvík zemřel
- 1271 – **Devátá křížová výprava** - **princ Edward** (pozdější Edward I.) vyjednal smlouvu a stáhl se

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- 1291 – muslimové dobyli **Akkon** (poslední křesťanskou výspu ve Svaté zemi), což znamenalo oficiální **konec křížových výprav**
- boje na křížových výpravách – jen několik velkých bitev, ale hodně obléhání a vraždění
- **ÚLOHA 14: Dokážete jmenovat některé důsledky křížových výprav?** Použijte různé materiály a napište, které užitečné věci se Evropané od muslimů naučili a přivezli fo Evropy:

obchod –

válečnictví -

vědy -

lékařství -

architektura -

literatura -

růst moci obchodních měst _____ a _____

mnoho šlechticů ale zabito

- **pozdější „křížové výpravy:“**
 - 1204 – papež zahájil křížovou výpravu proti **albigenským** (kataři – francouzští heretici)
 - 1420 - 1437 – pět katolických „křížových výprav“ **proti českým husitům**
 - časté výpravy proti **Turkům v Evropě**, např. při ohrožení Vídně v letech 1534 a 1683
 - **Reconquista** - 1492 – pád Granady - Reconquista dokončena Ferdinandem Aragonským a Isabellou Kastilskou
 - německé „křížové výpravy“ proti pohanům v **Litvě a Prusku** (13. – 14. století)
 - 1917 – Britové a Arabové vyhnali Turky z **Palestiny** a po první světové válce se Palestina stala britským mandátem (nyní Izrael a Palestina – zdroj dnešního napětí)

KONEC STŘEDOVĚKU

Abychom určili konec středověku, můžeme použít hned několik mezníků. Můžeme použít data (roky, století), kulturní odkazy (styly) nebo důležité události.

ÚLOHA 15: Dokážete vymyslet alespoň tři způsoby, jak definovat konec středověku a začátek novověku?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OPAKOVÁNÍ:

ÚLOHA 16: Popište třídní rozdělení středověké společnosti.

ÚLOHA 17: Život ve středověku byl těžký a nebezpečný. Prodiskutujte, s jakými těžkostmi se středověcí lidé setkávali a zvolte, které z nich byly nejhorší a nejnebezpečnější.

ÚLOHA 18: Jaké byly silné a slabé stránky středověké církve?

ÚLOHA 19: Téma k diskusi ve skupině – byli křesťanští křižáci v právu, když podnikali své invaze?